

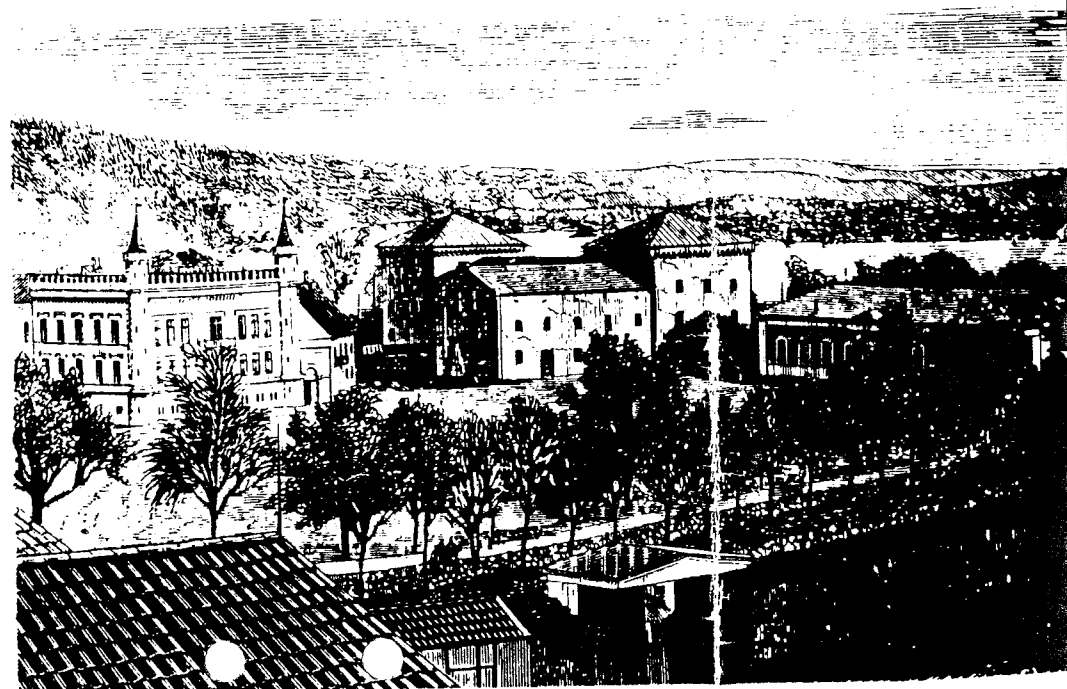
102862

355.352, e Spar etter denne,

Mottatt fra
Hage Togaard
10/4-93. Cuius Neardum

**FORSVARMUSEETS BIBLIOTEK
OG
BILLEDARKIV**

FORSVARSMUSEET
MARS 1992

FORSVARETS HISTORISKE BIBLIOTEK - FORSVARMUSEETS BIBLIOTEK

1. Forsvarets historiske bibliotek er en samling eldre militære bibliotek (boksamlinger) som i hovedsak ble avsluttet ved krigsutbruddet i 1940. En del militærhistorisk litteratur (gaver og innkjøp) er imidlertid også kommet til i perioden 1945-1955. Det såkalte Forsvarets bibliotek omfatter

- Artilleriets bibliotek
- Ingeniørvåpnets bibliotek
- Generalstabens bibliotek
- Marinens bibliotek
- Admiralstabens bibliotek
- Hærens flyvåpens bibliotek.

Hele samlingen omfatter i alt omlag 60 000 bøker. Boksamlingen er til dels meget gammel og verdifull. De enkelte biblioteks historie og status kan kort sammenfattes slik:

- Artilleriets bibliotek

Opprettelsen av dette bibliotek kan ikke tidfestes eksakt, men man antar at det ble etablert rundt 1750 under Artilleriets mangeårige sjef, general Heinrich Wilhelm Huth. Biblioteket omfatter først og fremst artillerilitteratur. Den første omtale av biblioteket, fremgår av Norsk Militært tidsskrift (NMT) fra 1842/43. I "danskertiden" mottok biblioteket bl a bøker fra Det Danske Artillerikorps og hadde dessuten en årlig bevilgning fra Statskassen fra 1814. Den første katalog ble utgitt i 1833. Biblioteket omfatter ca 4 700 bøker.

- Ingeniørvåpnets bibliotek

Ingeniørvåpnets bibliotek ble grunnlagt i 1818 ved frivillige bidrag fra Ingeniørbrigadens offiserer. Boksamlingen omfatter hovedsaklig faglitteratur av både militær og sivil karakter vedrørende ingeniørfaget. Biblioteket er også omtalt i NMT fra 1842/43 og fikk senere i likhet med Artilleriets bibliotek en årlig statlig bevilgning. Den første katalog ble utgitt i 1832. Biblioteket omfatter ca 5 500 bøker.

- Generalstabens bibliotek

Generalstabens bibliotek omfatter 2/3 av hele Forsvarets biblioteks boksamling. Biblioteket omtales først i Generalstabsplanen av 1850 (I Hoffner: Generalstaben 1814-1914). Man antar derfor at biblioteket ble opprettet i perioden 1842-1850. Det er imidlertid, med bakgrunn i de mange bøker fra eldre tider, grunn til å anta at en mer uoffisiell boksamling må ha eksistert før den tid, muligens med aner helt tilbake til Statholdertiden. Biblioteket var meget omfattende og inneholdt ca 40 000 bøker og en omfattende og verdigfull samling av norske og utenlandske tidsskrifter.

2. Oslo militære samfunds bibliotek

Oslo militære samfunds bibliotek ble opprettet i 1825 av bokgaver fra medlemmene. Biblioteket er OMSs eiendom, men har siden siste krig vært deponert til Forsvarets bibliotek. I 1973 ble depositumet overført til Hærmuseet, senere Forsvarsmuseet. Samlingen, som nå er restaurert, består av ca 650 bøker som vil få utstillingsplass i det ny Forsvarsmuseets bibliotek. Samlingen har mange verdifulle bøker, helt tilbake til år 1700.

3. Forsvarsmuseets fagbibliotek

Forsvarsmuseets fagbibliotek ble etablert da Forsvarsmuseet ble opprettet i 1976 og besto av forskjellig militær faglitteratur, reglementer og dokumenter. Biblioteket hadde tidligere vært knyttet til det tidligere Hærmuseet, som hadde sitt utspring i følgende 2 museer:

- Artilleriets modellkammer (opprettet i 1860) og
- Intendanturmuseet (opprettet i 1928).

Begge nevnte museer hadde egne bibliotek som ble slått sammen til Hærmuseets bibliotek i 1945. Forsvarsmuseets fagbibliotek vil få sin plass i det nyetablerte biblioteket, men vil som nå bli opprettholdt som et faglig håndbibliotek. Biblioteket omfatter ca 14 000 bøker.

Reglementer

I alle ovenfor nevnte bibliotek har det vært et varierende innslag av militære reglementer, direktiver, instruksjoner, lærebøker, håndbøker, feltutrustnings- og krigsoppsetningsplaner m.v. Dette materiale er trukket ut og overført til et eget sentralt forsvarshistorisk reglementsarkiv ved FMU. Hovedtyngden av reglementer stammer fra Artilleriets-, og Generalstabens bibliotek. Samlingen inneholder både norske og utenlandske utgaver som går tildels langt tilbake i tid. Fra ca 1740 og fremover til ca 1850 er det i det vesentligste utenlandske reglementer. Spesielt franske, tyske, danske og svenske, men også endel fra andre europeiske land. De fleste er benevnt tjenestereglement og omfatter regler, plikter og generelle bestemmelser for personell, staber og avdelinger. Det er videre taktiske direktiver for respektive forsvarsgrener, våpenarter og avdelinger. Antall utenlandske reglementer er ca 5 000. Fra 1850 og særlig fra 1900 ble det utgitt flere og flere norske reglementer. Reglementarkivet har idag ca 8 000 norske reglementer, stensiler og utgaver til prøve m.v. Reglementssamlingen omfatter nå ca 12 000 reglementer av betydelig historisk verdi.

Dokumenter

Hovedtyngden av de dokumenter som har vært oppbevart ved Forsvarsmuseet er i samsvar med gjeldende bestemmelser overført til Riksarkivet. Dokumentsamlingen ved FMU vil i hovedsak omfatte blanketter, formularer m.v. som har vært benyttet i Forsvaret, samt private (personlige) dokumentssamlinger/arkiver etter samråd med Riksarkivet.

HISTORIKK

4. Under okkupasjonstiden beordret tyske myndigheter en samling av de større militære arkiver. Militære bibliotek ble ansett som endel av arkivene og ble også rammet av denne bestemmelse. Som følge av dette ble bibliotekene samlet på Akershus slott i Håkon Vs sal. Marinens bibliotek ble fortsatt værende i Horten og Krigsskolens bibliotek ble overført til Paleet, der det gikk tapt ved Paleet-brannen i mai 1942. De øvrige biblioteker slapp forbausende lett fra okkupasjonstiden ved at samlingene bare ble påført små skader.
5. Forsvarskommisjonen gikk i 1946 inn for opprettelse av et Forsvarets Sentralbibliotek, med mindre håndbibliotek for hver forsvarsgren. Dette ble i prinsippet godtatt, men aldri realisert grunnet mangel på lokaler.
6. Neste utspill i saken kom i 1956 da Forsvarsdepartementet fattet vedtak om en sammenslåing av Forsvarets bibliotek med Forsvarets høyskole og de tre stabsskolers bibliotek. Med dette ønsket man å rasjonalisere bibliotektilstanden og utlånsvirksomheten. Dette var ment iverksatt 1 juli 1956, men fikk kun betydning i budsjettssammenheng. Noen praktiske sammenslåing ble aldri gjennomført. Dette på grunn av plassmangel og det forhold at bibliotekene var totalt forskjellige. Intensjonen som lå til grunn for omorganiseringen ble derfor heller ikke nådd. Forsvarets bibliotek ble i 1966 formelt skilt fra Forsvarets høyskole og overført Forsvarets krigshistoriske avdeling.
7. Forsvarsdepartementet tok i St prp nr 150 (1974-75) opp forslag om en integrering av Forsvarets krigshistoriske avdeling i Forsvarets høyskole. Resultatet for Forsvarets bibliotek ble at dette ikke skulle overføres Forsvarets høyskole. Ved St prp 86 (1979-80) ble Forsvarets bibliotek overført til Forsvarsmuseet. Offisiell overføring fant sted 1 august 1980. En av forutsetningene for overføringen var at det måtte finnes tilfredsstillende lokaler for biblioteket. Etter vurdering av forskjellige alternativer for plassering i bl.a. Kruttårnet og Artillerimagasinet, er det nå etter forslag fra Forsvarsmuseet, bestemt at biblioteket skal plasseres på Riddersalen i Forsvarsmuseets 3. etasje. Det nye sentrale Forsvarsmuseets bibliotek vil stå ferdig i mars 1992. I den tid som nå er gått siden 1945, er biblioteket flyttet en rekke ganger.

Av tidligere lokaliteter kan nevnes Håkon Vs sal, gymnastikksalen på Festningen, Landsfengslets kirke og Tollbugt 10 før det nå får permanent plassering i Forsvarsmuseets Riddersal.

8. Samlingen av de mange Forsvarets historiske bibliotek har ved opprettelsen av FMUs nye bibliotek funnet sin endelige løsning. Dermed kan man sette sluttstrek for en samlingsprosess som har pågått siden 1842 - i 150 år. En uvurderlig "kunnskapsbank" på ca 100 000 bind er etablert og gjort tilgjengelig.

FORSVARSMUSEETS BILLEDARKIV

9. Forsvarsmuseets billedarkiv representerer Forsvarets sentrale historiske billedsamling

Opprettelsen av billedarkivet lar seg vanskelig tidfeste. Billedmateriale ble imidlertid ivarettatt både ved det tidligere Artillerimuseet (1870-årene) og Intendanturmuseet (1930-tallet), men det var trolig etter opprettelsen av Hærmuseet (1945) at tjenesten fikk en noe fastere form.

Ved etableringen av Forsvarsmuseet i 1978 ble det etablert et fast billedarkiv med egen billed- og dokumentarkivar. Billedarkivet "arvet" de tidligere samlinger, likeledes de samlinger som ble overført fra Oslo Militære Samfunn. Billedarkivet omfatter en fotodel, tegningsdel og lysbilledel.

Fotodelen på ca 25 000 registrerte bilder vil etter innflytting i nye lokaliteter i 1992 bli tilført billedmateriale fra en rekke institusjoner og kommer til å omfatte ca 50-60 000 bilder, herunder bl a bilder fra Norge, Storbritannia, Canada og Sverige. Hovedgruppene er:

- Uniformsbilder (Norge + utlandet).....ca 1 000 stk
- Hæren (øvelser, leirbilder, avdelinger, etc.)...ca 3 000 stk
- Luftforsvaret (også fly).....ca 1 500 stk
- Sjøforsvaret (Krigsfartøyer, etc).....ca 1 500 stk
- Artilleri og kjøretøyer.....ca 1 500 stk
- 1 og 2 verdenskrig.....ca 4 500 stk
- Portretter av mil personell.....ca 4 500 stk
- Tysklandsbrigaden.....ca 1 000 stk
- FN-tjeneste.....ca 800 stk
- Festninger.....ca 1 000 stk

Tegningsdelen omfatter bl a ca 2 000 tegninger, de eldste fra ca 1720-tallet. Hovedgruppen omfatter bl a:

- Uniformstegninger, de eldste fra 1728
- "Approbasjonstegninger" fra Carl XIV Johan (1818-1844), samt noen som er litt eldre
- "Trykk" fra 1860-årene
- Andreas Blochs tegninger, bl a noen fra hans bøker (originale)
- Andreas Hauges tegninger (vesentlig fra hans bøker)
- Konstruksjonstegninger av festninger, skyts, kjøretøyer, elevtegninger fra Krigsskolen osv.

Lysbilledelen (dias) omfatter ca 8 000 lysbilder.

- Marinens bibliotek

Biblioteket ble opprettet ved Kongelig resolusjon av 28 okt 1820 og lagt til Fredriksvern, der det hadde sitt tilhold frem til 1851. Ved Kgl res av 14 juli 1851 ble biblioteket flyttet til Horten. Biblioteket ble under Marindepartementet ledet av en kommisjon, som etter flytting til Horten besto av skipsbyggingsinspektøren, bestyreren ved Horten verft og korpssjefene.

Kommisjonens oppgave var ovenfor Marindepartementet å gi forslag til reglement for bibliotekets utnyttelse, herunder utlån og nyanskaffelser.

Hovedretningslinjene for innkjøp av litteratur var prioritert slik: Sjømannskap, sjøartilleri, skipsbyggerkunst med tilhørende hjelpevitenskaper. Det skulle videre anskaffes historiske og geografiske verk og reisebeskrivelser av "interesse for sjømend".

Marinens bibliotek har vært plassert i Horten og er nå oppbevart ved Marinemuseet.

Forsvarets overkommando har vurdert biblioteket på nytt i forbindelse med opprettelse av et militært historisk sentralbibliotek ved FMU. I denne forbindelse bestemte FO i skriv av 22 jan 1991 følgende:

- Det opprettes et faglig håndbibliotek ved Marinemuseet i Horten som skal dekke museets behov for faglitteratur.
- Det øvrige av Marinens biblioteks bøker av verdi overføres til det sentrale bibliotek ved FMU.

- Admiralstabens bibliotek

Admiralstabens bibliotek var opprinnelig ment å skulle være et håndbibliotek for Marinekommandoen og Marindepartementet, senere Forsvarsdepartementets marinestyrelse. Biblioteket har i årenes løp mer og mer fått karakter av et sjømilitært fagbibliotek. Før 1940 inngikk biblioteket i en av Admiralstabens avdelinger der en offiser fungerte som bibliotekar. Under okkupasjonstiden var biblioteket lagret på Akershus. Under krigen 1940-45 ble det i London opprettet et nytt sjømilitært bibliotek. Etter krigen ble dette nye biblioteket tatt hjem til Oslo og flyttet med Sjøforsvarets overkommando til Bankplassen 2. Ovennevnte 2 bibliotek ble i løpet av de påfølgende år integrert under det gamle navnet: Admiralstabens bibliotek. Det har også etter dette tidspunkt skjedd en viss overføring av bøker fra Admiralstabens- til Forsvarets overkommandos bibliotek. Boksamlingen som opprinnelig var på ca 15 000 bøker inkludert tidsskrifter består i dag av ca 9 000 bind. Hovedsaklig biografier, sjøkrigshistorie, reiseskildringer og bøker om andre lands marinere og flåter.

- Hærens flyvevåpens bibliotek

Hærens flyvevåpens bibliotek er en mindre samling (ca 4 000 bøker) med flyhistorisk litteratur fra mellomkrigstiden.